

У ЦЕНТРУ ПРИЗРЕНА У ПРИСУСТВУ ПРЕДСТАВНИКА БРИТАНСКЕ АМБАСАДЕ
ЗАПОЧЕТО МАРКИРАЊЕ И ЧИШЋЕЊЕ ТЕРЕНА ЗА ИЗГРАДЊУ ДЕСЕТ КУЋА

КОРАК ДО ЦИЉА

Захваљујући донацији Владе Велике Британије, Министарству за заједнице и повраћајак, Данском савету за избежлице, оштински Призрен и њеним институцијама и удружењу “Свети Спас”, кренуло се са реализацијом пројекта “Повраћајак расељених у Призрен град”. Пројекат предвиђа подршку у повраћаку 20 расељених породица, десет којима ће се на месту порушених зграда изградити нове куће идентичне ранијим, и ослобађање од узурпатора и реновирање других десет кућа или стана.

Док други грабе у 21. век корацима од једне миље, нас прогнанике, од 1999. године упорно су навикавали на значење термина “степ бај степ” или у преводу, корак по корак. Указали су нам на то да је само један погрешан корацић био пресудан да postanемо прогнаници (терминологија још не избежлице), а милион корака да се вратимо у пређашње стање, у своје домове. А ми смо били убеђени да ћемо се вратити након три дана, када се страсти смире.

КРЕНУЛО ЈЕ

И тако, корак по корак, остварила се и жеља прогнаних из града Призрена да се крене са реконструкцијом њихових домова. До закључења овог броја, према плану активности, комплетирана је документација, са власницима кућа је извршено маркирање и отпочело са чишћењем терена ради припрема за почетак градње шест кућа. Корисници су добили прве примерке идејног решења својих нових објеката на које су дали своје примедбе како би куће биле што идентичније онима које су порушене. На страховања повратника да куће

неће бити онакве какве су биле, на последњој седници Општинске радне групе Призрен, **Јусуф Цибо**, представник Завода за урбанизам је поновио став председника општине Призрен да “Завод неће дозволити градњу типских објеката, у делу који је под његовим заштитом, као културно-историјски споменик. Ради заштите амбијеталне целине града, куће морају бити идентичне онима које су порушене, колико је год то могуће”.

ПОГЛЕД СА КАЉАЈЕ

У друштву представника удружења “Свети Спас” **Миодраг Штаљонић**, **Драган Бенцаревић** и **Александар Митровић**, непосредно по доласку у Призрен, упутили су се на Каљају да после дужег времена виде родни град, као на длану. Истину за вољу, сада нешто измењен и проширен са свих страна.

“Ево ту сам сада после више од 11 година, у свом родном граду и није ми свеједно. Све српско срушено”, прича нам Штаљонић, додајући да је пре неколико недеља први пут после 1999. године посетио Призрен и сам слободно шетао градом. Тада је каже сретао многе људе, од којих неки хоће, а неки неће да се јаве. Било је и љубазних сусрета, као на пример са старим другом са којим је играо фудбал, ишао на планинарење, заједно излазио у град. Каљаја буди успомене, а неумитна садашњост враћа нас у стварност.

“Ево чекам већ пет-шест година повратак како су нам обећали и надам се да ће ваљда ових дана све бити реализовано. Дошли смо да погледамо куће, тачније оно што је од њих остало и да видимо како ћемо даље. Не сумњам да ћемо да се снађемо у старој или боље рећи новој средини, јер се много тога променило. Надам се

Радмила Гаџић: Мени ће да се згради оваква кућа!

да ћу доћи у свој родни град и ту остати живети. Овде нам је све остало, а тамо у централној Србији, у туђем граду, осећаш се као странац. Своје је своје. Боли те толико, да не знаш ни шта да кажеш, али ја мислим да ћу да дочекам да се вратим. У свој родни град, својим пријатељима, комшијама, другарима”, прича нам, са пуно емоција, Миодраг док се са колегама спушта ка остацима свог дома.

НЕКИ НИСУ ДОЧЕКАЛИ

Потенцијални повратници очекују да ће се њихов дугогодишњи сан остварити, да ће се ипак вратити у родни град. Неки, нажалост, то нису дочекали. Смрт је била бржа. О томе нам, пред својом кућом, чекајући маркацију, прича Драган Бенцаревић: “Мени је жао многих мојих Призренаца који су исто тако били вољни да се врате, али неумитна смрт је била бржа, тако да многи моји пријатељи

Маркирање кућа које ће бити обновљене

РЕЈЧЕЛ ЛОЈД

друга секретарка амбасаде Велике Британије у Приштини

ЗАДОВОЉНА САМ РЕАЛИЗАЦИЈОМ ПРОЈЕКТА

Искористили смо прилику да о озбиљности овог подухвата и његовом значају, не само за Призрен већ за комплетан повратак у урбане средине, поразговарамо са Рејчел Лојд, другом секретарком амбасаде Велике Британије у Приштини, коју смо заједно са потенцијалним повратницима затекли у обиласку места будућих повратника у Призрен.

❖ *Како сће задовољни досадашњим током реализације пројекта?*

Јако смо задовољни досадашњим током реализације пројекта. Он је ушао у свој трећи месец, стога говоримо о самом почетку, али базирано на данашњој посети, свему ономе што сам имала прилике да видим, као и са свима са којима сам разговарала, изгледа да све иде како треба. Наравно, да има још пуно тога урадити. Следећи кључни кораци су чишћење терена, усвајање плана и почетак изградње. Убеђена сам да ће овај пројекат бити сам по себи успех.

❖ *Који су планови бриџанске амбасаде, у наредном периоду, када је у питању подршка повратку и реинтеграцији повратника у град Призрен?*

Британска амбасада подржава процес повратка на Косову већ више година, док овај пројекат, по први пут на Косову, представља подршку повратку у урбана поднебља. Пројекат ће трајати до маја месеца наредне године. До тог периода ми морамо проценити и донети одлуку о будућим видовима подршке. Постоји, засигурно, много могућности за подршку укључујући и град Призрен. Ми морамо, пре свега, видети колико је успешна прва фаза пројекта. Затим морамо разговарати са међународним донаторима, са централним нивоом власти који су партнери у овом пројекту али и са представницима локалних власти да би се уверили у њихове намере.

❖ *Једна од ваших жеља је и да се млади људи врате. Како видите стварање услова за њихов одржив повратак у Призрен град?*

Да. Мислим да сте у праву када сте идентификовали ову намеру. Повратнички пројекти су у великој мери били базирани на селекцији старијих корисника заинтересованих за повратак. Али ја морам истаћи своје задовољство да од до сада идентификованих, седам корисника, можемо увидети један микс, мешавину, тачније представнике свих узраста. Надам се, иако је пројекат у самој својој почетној фази, да ће ово охрабрити остале заинтересоване за повратак у Призрен град. Иначе, битно је истаћи да пројекат садржи и социјално економску компоненту за повратнике. Овај сегмент пројекта омогућава повратницима начин да буду радно активни, тачније омогућава одрживост самог пројекта, и ова компонента је управо она која на дуге стазе подржава овај повратак.

Разговарао: Златко Маврић

ПРИЗРЕНЦИ, ЈАВИТЕ СЕ

Позивају се расељена лица заинтересована за повратак у Призрен град да се евидентирају у канцеларији удружења “Свети Спас” у Београду на телефон 011/2686-161 или у некој од канцеларија удружења из мреже Уније (контакт телефони и адресе на последњој страни овог листа). Уколико нисте из Призрена, а у могућности сте да ову информацију пренесете Призренцима, учините то, можда ћете тиме омогућити кров над главом и повратак још једној расељеничкој породици.

нису дочекали тај тренутак. Господин, велики домаћин **Драган Станишић**, па **Љуба Томић**, **Сретенка Стојановић**, **Блашко Миодраг** и многи други изгорели су у тој жељи да се врате и ето нису то дочекали. Па даће бог да ми истрајемо за тим повратком, да ће нам се коначно жеља остварити и да ћемо да се вратимо своме дому, своме родном Призрену. Ево живимо у тој нади”, не скривајући емоције говори Драган. А онда, јустрије, наставља: “Ево ме по ко зна који пут испред своје куће у центру Призрена, само неколико десетина корака од Саборне цркве светог Ђорђа. Управо треба да почне маркирање терена за све куће које треба да се изграде. Очекујемо да ће ускоро почети и градња. А када то буде урађено, а нема разлога да неће, надам се да ће и остали део Поткаљаје да почне да се обнавља. То би био пун погодак и онда би се сигуран сам, догодио масовнији повратак мојих суграђана”, зрачи оптимизмом Бенцаревић.

КОМШИЈА СА ПОСЛУЖЕЊЕМ

Сам повратак би тешко ишао без подршке локалног становништва. Све присутне охрабрио је поступак једног од Албанаца који је по старим призренским обичајима комшијама Србима и представницима британске амбаскаде и Данског савета изнео скромно послушење.

Александар Митровић на остацима свој дома

“Радо их дочекујем у свако доба. Добро дошли они који се враћају. Увек смо имали добре односе, било је и проблема, али заједно ћемо лакше да их пребродимо”, прича

Овде би требало да се зграде и наше куће

Пашк Монега. И док ми настављамо даље он је већ ушао у причу са Миодрагом и Драганом о заједничким познаницима. Ипак је Призрен мали, поготово за староседеоце код Саборне цркве. Јер они су већину правих Призренца знали, а богами и Албанци њих и то углавном по добру.

Још један од повратника не сумња у то да ће да се ускоро врати и најмлађи од поменути тројице. **Александар Митровић**, нам прича да што се безбедности тиче у поратном периоду никада није имао проблема. Ни онда када је и са својим аутомобилом долазио, јер како рече стари пријатељи су му остали пријатељи без обзира ко је за шта био.

ВРАТИЋЕ СЕ И ДЕЦА

“Са комшијама смо имали увек добре односе. На почетку планирамо мајка и ја да се одмах вратимо док се не стекну услови за повратак и осталог дела моје породице, деце и супруге. Очекујемо неку егзистенцијалну подршку, а један од мојих основних мотива је и тај да не смемо дозволити да се оно што је наше затре и са ових простора нестане. Овде су нам и корени и гробови, а то је увек било наше и трудимо се да тако и остане”, прича нам Саша, додајући да поручује свима да се врате, да дођу да виде и да се по могућству и њима обнови имовина као што ће и нама сада да се обнови.

Током октобра повратници су у више наврата посетили своје куће и контактирали са комшијама тако да су створени сви услови за коначан повратак истих и праћење почетка градње њихових домова. Овај нови почетак биће још један дуго очекивани корак, за почетак изградње насеља званог Поткаљаја где ће, ако све буде текло по плану, почети обнова још тридесетак кућа.

После дужег тапкања у месту једном броју расељених се ипак остварило да искораче корак од једне миље. Треба их подржати у томе.

Забележили: З. Маврић, С. Јевтић и Г. Томић

Позивају се расељена лица са Косова и Метохије која бораве у општини Стари град да се јаве у канцеларију удружења “Свети Спас” у Београду на телефон 011/2686-161, ради евидентирања и ажурирања базе података. У наредном периоду, Удружење ће евидентирати кориснике информисати о активностима које општина Стари град предузима у циљу помоћи у одрживости ИРЛ са ове општине.